

**Die postindustrielle Stadt
und ihr Erbe im 21. Jahrhundert.
Schutz – Erhaltung – Revitalisierung**

**Miasto postindustrialne
i jego dziedzictwo w XXI wieku.
Ochrona – konserwacja – rewitalizacja**

Das gemeinsame Kulturerbe – Wspólne dziedzictwo

Herausgegeben von / Redaktor serii
Małgorzata Omilanowska

Band XIII / Tom XIII

Ehrenkomitee der Reihe / Honorowy komitet redakcyjny serii
Prof. Dr. Andrzej Tomaszewski †
Prof. Dr. Dethard von Winterfeld

Die postindustrielle Stadt
und ihr Erbe im 21. Jahrhundert.
Schutz – Erhaltung – Revitalisierung

Miasto postindustrialne
i jego dziedzictwo w XXI wieku.
Ochrona – konserwacja – rewitalizacja

Beiträge der 25. Konferenz des Arbeitskreises
deutscher und polnischer Kunsthistoriker und Denkmalpfleger
in Łódź 11-14.10.2017

Materiały 25 Konferencji Grupy Roboczej Polskich i Niemieckich
Historyków Sztuki i Konserwatorów Zabytków
w Łodzi 11-14.10.2017

Herausgeber des Bandes / Redakcja tomu
Krzysztof Stefański, Paul Zalewski

Wissenschaftliche Rezensionen / Recenzje tomu:

Prof. Dr. Ing. Arch. Jan Salm

Prof. Dr. Rudolf Lückmann

Übersetzung und Lektorat / Tłumaczenie i korekta:

Ulrich Räther

Paul Zalewski

Umschlagabbildung / Ilustracja na okładce:

Julia Sowińska-Heim,

Centrum Handlowo-Rekreacyjne Manufaktura, Łódź

Graphiker / Projekt okładki:

Elżbieta Wysocka

Layout und Satz / Skład i łamanie:

Iwona Puzio

HERMANN
REEMTSMA
STIFTUNG

Herausgegeben mit finanzieller Unterstützung der Hermann Reemtsma Stiftung – Hamburg, des Bundesinstituts für Kultur und Geschichte der Deutschen im östlichen Europa – Oldenburg und der Europa-Universität Viadrina – Frankfurt (Oder) / Wydano ze wsparciem finansowym Fundacji Hermann Reemtsma w Hamburgu, Federalnego Instytutu badań nad Kulturą i Historią Niemców w Europie Wschodniej w Oldenburgu oraz Uniwersytetu Europejskiego Viadrina we Frankfurcie nad Odrą

Bundesinstitut
für Kultur und Geschichte
der Deutschen im östlichen Europa

EUROPA-UNIVERSITÄT
VIADRINA
FRANKFURT (ODER)

© 2021 by Instytut Sztuki Polskiej Akademii Nauk

Wydawca: INSTYTUT SZTUKI
POLSKIEJ AKADEMII NAUK

00-950 Warszawa, ul. Długa 26/28

Tel. +48 22 50 48 274

Vertrieb des Bandes in Deutschland:

Herder-Institut für historische Ostmitteleuropaforschung – Institut der Leibnitz-Gemeinschaft

Gisonenweg 5-7, D-35037 Marburg

Tel. +49-6431-1844125, Fax: +49-6421-184210

Printed in Poland

ISBN 978-83-66519-35-0

Druk i oprawa: Argraf sp. z o.o.

03-301 Warszawa, ul. Jagiellońska 80, tel. 0 22 811 51 11

www.argraf.pl

Inhalt / Spis treści

Einführung	9
Wprowadzenie.	17

I. Industrielandschaften und -Ensembles in Transformationsprozessen / Industrialne krajobrazy i zespoły w procesie transformacji

Thomas Parent

Das Montanrevier als Herausforderung für Denkmalpflege und Industriekultur – Beispiele aus Oberschlesien und aus dem Ruhrgebiet	27
Streszczenie: Region górniczy jako wyzwanie dla ochrony zabytków i spuścizny postindustrialnej – przykłady z Górnego Śląska oraz Zagłębia Ruhry.	47

Kathrin Krüner

Der Umgang mit den Hinterlassenschaften des Steinkohlenbergbaus in der DDR	49
Streszczenie: Strategie postępowania z pozostałościami kopalń węgla kamiennego w czasach NRD.	62

Mathias Baxmann

Mezzogiorno oder Toskana? Der Niederlausitzer Industriebezirk – zur Geschichte und postindustriellen Transformation einer industrialisierten Armutsregion	63
Streszczenie: Mezzogiorno czy Toskania. Dolnoślązki okręg przemysłowy – o historii i postindustrialnej transformacji uprzemysłowionego obszaru	80

Piotr Fiuk

Łasztownia und Kępa Parnicka in Szczecin. Revitalisierung des postindustriellen Hafen- und Werftkomplexes in der postindustriellen Ära	83
Streszczenie: Łasztownia i Kępa Parnicka w Szczecinie. Rewitalizacja poprzemysłowego kompleksu portowo-stoczniowego w erze postindustrialnej	97

II. Praxis der Umnutzung. Einzelne Projekte / Praktyki adaptacyjne. Projekty indywidualne

Bogusław Wowrzeczka, Marzanna Jagiełło

Alte Kraftwerke – neue Energie. Über „energetisierende”

Eigenschaften von Gebäuden ehemaliger Stadtkraftwerke. 101

Streszczenie: Stare elektrownie – nowa energia.

O „energetyzujących” właściwościach dawnych elektrowni miejskich. . . 115

Andrzej Damian Borsuk

Idee und Problematik der Revitalisierung des ehemaligen

NGL-Betriebes der Fabrik DAG Bromberg, des heutigen

Objektes „Exploseum”, einem Standort des Leon Wyczółkowski-

-Bezirksmuseums in Bydgoszcz. 117

Streszczenie: Idee i problematyka rewitalizacji

dawnej Strefy NGL fabryki DAG Bromberg, obecnego

Exploseum, oddziału Muzeum Okręgowego

im. Leona Wyczółkowskiego w Bydgoszczy. 124

Paul Zalewski

Von einer Seminaridee zu einer Großbaustelle. Konversion

der brachliegenden Ferdinandshöfe in Frankfurt (Oder). 125

Streszczenie: Od pomysłu na seminarium do wielkiego placu

budowy. Rewitalizacja kompleksu byłego browaru we Frankfurcie

над Odrą. 139

III. Łódź. Kulturerbe, Umnutzungen, Vermittlung / Łódź. Dziedzictwo kulturowe, adaptacje, popularyzacja

Krzysztof Stefański

Die ehemaligen Lodzer Fabrikantenresidenzen

und ihre zeitgenössische Funktion. 143

Streszczenie: Dawne łódzkie rezydencje fabrykanckie

i ich współczesna funkcje. 164

Julia Sowińska-Heim

Die Anpassung des postindustriellen Erbes an neue Funktionen

und die gegenwärtige Entwicklung der Stadt Lodz. 165

Streszczenie: Adaptacja do nowej funkcji dziedzictwa

postindustrialnego a współczesny rozwój Łodzi. 182

Małgorzata Wróblewska Markiewicz

Ringsherum um ein gewisses Motiv. Bedruckte Stoffe von Geyer aus den 20ern und 30ern des 20. Jahrhunderts. Die Rolle von Fabriktextilien in der Verbreitung neuer stilistischer Trends 185

Streszczenie: Wokół pewnego motywu. Geyerowskie tkaniny drukowane z lat 20. i 30. XX w. Rola fabrycznych tekstyliów w rozpowszechnianiu nowych tendencji stylistycznych 209

Piotr Kuroczyński

Intelligentes 4D-Stadtmodell Lodz. Neue Zugänge zum gebauten kulturellen Erbe 211

Streszczenie: Inteligentny model 4D miasta Łodzi. Nowe podejście do (architektonicznego) dziedzictwa kulturowego 231

IV. Theoretische Annäherungen. Geschichte, Kunst, Denkmalpflege / Perspektywa teoretyczna. Historia, sztuka, ochrona zabytków

Irma Kozina

Industrieobjekte in Oberschlesien: Kulturerbe oder Relikte einer krypto-kolonialen Vergangenheit? Die Forschungsperspektive der Kunstgeschichte in der postindustriellen Gesellschaft. 235

Streszczenie: Obiekty przemysłowe z Górnego Śląska: dziedzictwo kulturowe czy relikty kryptokolonialnej przeszłości? Perspektywa badawcza historii sztuki w społeczeństwie postindustrialnym. 250

Ewa Chojecka

„Magna Industria” als Gegenstand photographischer Darstellung und Thema kunsthistorischer Betrachtung (Thomas Voßbeck und Michael Baxandall) 253

Streszczenie: „Magna Industria” jako przedmiot fotograficznego przedstawienia oraz temat rozważań historii sztuki (Thomas Voßbeck i Michael Baxandall) 264

Bogusław Szmygin, Anna Fortuna-Marek, Andrzej Siwek

Die systematische Ermittlung des Denkmalswerts als Basis für den Schutz ehemaliger städtischer Industrielandschaften 267

Streszczenie: Systemowa ocena wartości jako podstawa ochrony miejskich zespołów poprzemysłowych 281

V. Jenseits von Ostmitteleuropa / Poza Europą Środkowo- -Wschodnią

Anne Scheinhardt

Konservierung – Fortschreibung – Revision.

Römische Industrieensembles im Spiegel der Zeit ab 1871.

(Abstract zum Dissertationsprojekt) 285

Streszczenie: Konserwacja – kontynuacja – nowe spojrzenie.

Rzymskie zespoły przemysłowe w zwierciadle czasu od 1871 r.

(Projekt dysertacji doktorskiej) 296

Henry Kuningas

Remastering Borderland Heritage: The Soviet Industrial Legacy

in Estonia – The “Dvigatel” Case 299

Streszczenie: Rewaloryzacja dziedzictwa pogranicza: radziecka

spuścizna poprzemysłowa w Estonii. Studium przypadku „Dvigatel” . . . 308

Włodzimierz Górko

Das Erbe der postindustriellen Stadt und aktuelle Probleme

der Stadtentwicklung in der Schweiz 311

Streszczenie: Dziedzictwo miasta poprzemysłowego i aktualne

problemy rozwoju miast w Szwajcarii 318

Łukasz Mikołaj Sadowski

Puerto Madero in Buenos Aires als Beispiel einer

zeitgenössischen Revitalisierung eines ehemaligen Hafenbezirks 321

Streszczenie: Puerto Madero w Buenos Aires jako przykład

współczesnej rewitalizacji dawnej dzielnicy portowej 334

IV. Anhänge / Załączniki

Information über die Autoren / Informacje o autorach 339

Personenregister / Indeks osób 349

Ortsregister / Indeks miejscowości xxx